

واکاوی تحقّق عنوان

مجموعه در بخش حکام و وصی

از منظر فقه و حقوق اسلامی

www.ketab.ir

سرشناسه: یاقوتی، ابراهیم، ۱۳۶۲ -
عنوان و نام پدیدآور: واکاوی تحقّق عنوان رشوه در بخش خصوصی از
منظر فقه و حقوق موضوعه/ مولف ابراهیم یاقوتی؛ [برای] مرکز وکلا،
کارشناسان رسمی و مشاوران خانواده قوه قضائیه.
مشخصات نشر: تهران: پژوهک عدالت، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری: ۲۴۴ ص.
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۷۰۴۲-۶۲-۷
وضعیت فهرست نویسی: فیپا
یادداشت: کتابخانه: ص. ۲۳۷ - ۳۴۳.
موضوع: رشوه (فقه)
Bribery Islamic law: موضوع
موضوع: رشوه -- ایران
Bribery -- Iran: موضوع
موضوع: رشوه -- قوانین و مقررات -- ایران
Bribery -- Law and legislation -- Iran: موضوع
شناسه افزوده: مرکز وکلا، کارشناسان رسمی و مشاوران خانواده قوه قضائیه
رده بندی کنگره: BP ۱۹۰/۴
رده بندی دیویی: ۲۹۷/۳۷۲
شماره کتابشناسی ملی: ۷۵۵۱۱۰۵
اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیپا

تهران - بلوار آفریقا - کوچه گلنارم - مرکز وکلا کارشناسان رسمی و مشاوران خانوادگی قوه قضائیه

www.judiciarybar.ir
تلفن گویا ۲۳۰۵۵۰۰۰
۱۵۷۷۵-۷۷۷-۰۱۷۷۷

واکاوی تحقق عنوان
رشوه در بخش خصوصی
از منظر فقه و حقوق موضوعه

- مؤلف: ابراهیم باقوتی
- ویراستار: سید هما احسان پور
- مدیر هنری: سید خسرو بیگی
- ناشر: پژوهش عدالت
- شابک: ۹۶۴۲-۶۰۴۲-۷
- شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه
- چاپ اول: بهار ۱۴۰۰
- قیمت: ۴۸ هزار تومان

کلیه حقوق این اثر برای
مرکز وکلا کارشناسان رسمی و مشاوران خانوادگی قوه قضائیه
محفوظ است.

فهرست

۹.....	مقدمه
۱	
۱۳.....	کلیات و شناخت موضوع
۱۵.....	مبحث اول: مفهوم شناسی
۱۶.....	گفتار اول: مفهوم رشوه
۲۵.....	گفتار دوم: اشکال مختلف پرداخت رشوه و تمایز آن با مفاهیم مشابه
۳۴.....	گفتار سوم: مفهوم بخش خصوصی
۴۳.....	مبحث دوم: پیشینه تاریخی وسیر مصوبات قانونی
۴۳.....	گفتار اول: پیشینه تاریخی رشوه
۴۹.....	گفتار دوم: سیر مصوبات قانونی رشوه در حقوق ایران
۶۰.....	گفتار سوم: خصوصی سازی و سابقه آن در ایران
۲	
۶۳.....	قلمرو و مبانی فقهی حرمت رشوه
۶۶.....	مبحث اول: بررسی قلمرو رشوه
۶۶.....	گفتار اول: در فقه امامیه
۹۴.....	گفتار دوم: قلمرو رشوه در فقه اهل سنت
۱۰۶.....	مبحث دوم: مبانی عملی (منابع) رشوه در فقه

- گفتار اول: کتاب ۱۰۶
- گفتار دوم: ادله حرمت رشوه از سنت ۱۱۴
- گفتار سوم: اجماع ۱۲۳
- گفتار چهارم: عقل ۱۲۵
- مبحث سوم: مبانی نظری (مصالح و مفاسد) حرمت رشوه در فقه امامیه ۱۲۷
- گفتار اول: رعایت مصلحت نظام حکومت اسلامی و دفع مفسده از آن ۱۲۷
- گفتار دوم: فلسفه حرمت رشوه ۱۳۳
- مبحث چهارم: حکم رشا و ارتشا در موارد مختلف ۱۴۱
- گفتار اول: قدر متقین از ادله حرمت رشوه ۱۴۲
- گفتار دوم: پرداخت رشوه برای وصول به حق: ۱۴۳

۳

- ارکان و مبانی رشوه در حقوق موضوعه ۱۴۹
- مبحث اول: ارکان تشکیل دهنده جرم رشوه ۱۵۳
- گفتار اول: در قوانین ایران ۱۵۳
- گفتار دوم: در قانون عقوبات مصر ۱۶۴
- مبحث دوم: مبانی جرم انگاری رشوه در حقوق ۱۷۱
- گفتار اول: مبانی فرهنگی و اجتماعی ۱۷۱
- گفتار دوم: مبانی اقتصادی ۱۷۲
- گفتار سوم: مبانی سیاسی- اداری ۱۷۴
- گفتار چهارم: اثر بر سلامت عمومی افراد جامعه: ۱۷۶
- گفتار پنجم: هدف از پرداخت رشوه ۱۷۶
- مبحث سوم: ضرورت تسری جرم انگاری رشوه به بخش خصوصی ۱۸۰
- گفتار اول: میزان صدمه موضوع ارتشاء در بخش خصوصی و دولتی ۱۸۰
- گفتار دوم: میزان سرزنش موضوع ارتشاء در بخش خصوصی و دولتی: ۱۸۲
- گفتار سوم: تبعات ناشی از حصر ارتشاء به بخش های دولتی و ضرورت تسری آن به سایر بخش های غیر دولتی ۱۸۴
- گفتار چهارم: رویکرد بین المللی در مبارزه با ارتشاء: ۱۸۷

مقدمه

لازمه اداره هر کشوری وجود نظام حکومتی و اداری است که بتواند با کارکرد مناسب نیازهای اساسی برای اداره آن کشور را شناسایی و در جهت تامین آن اقدام کند. هر نوع نقص در سلامت کارکرد نظام می تواند در موفقیت آن برای رسیدن به اهداف خود تاثیر نامطلوب بگذارد. از جمله عوامل مخل در سلامت نظام وجود و نفوذ فساد در بخش های مختلف آن است. فساد به مثابه بیماری ممکن است در صورت وخامت حتی شیرازه نظام و جامعه را تهدید نموده موجب ایجاد زلزله در آن شود. فساد دارای مصادیق متعددی است که شاید بتوان رشوه خواری را یکی از مهمترین مصادیق آن دانست. این معضل باعث بروز پیامدهای سوء اداری فرهنگی اجتماعی اقتصادی و سیاسی میشود که در صورت گسترش زیاد اختلال جدی در نظامات اجتماعی ایجاد می نماید. لزوم برخورد جدی با معضل فساد اداری و اقتصادی و بخصوص ارتشاء بر کسی پوشیده نیست و این ضرورت عزم جدی قانونگذار و نهادهای سیاست گذار و دستگاههای نظارتی را طلب می نماید. در این میان شناسایی دامنه سرایت این بیماری اهمیت بسیار دارد. در دوران نوین با تغییر در مفهوم و کارکرد دولت و توسعه خدمات و نفوذ بخش های غیر دولتی، جای این سوال فراهم آمده است که آیا علاوه بر بخش دولتی، تامین و تضمین سلامت در رفتار کارکنان بخش خصوصی هم قسمتی از سلامت نظام محسوب می شود؟ بدون تردید اقدام علیه فساد مالی بخصوص رشوه بدون شناخت

کافی از ماهیت و مبانی فقهی و حقوقی و آثار و پیامدهای اجتماعی و فردی آن از تاثیر گذاری چندانی برخوردار نخواهد بود. با این وجود اگر چنانچه ارتشاء را به عنوان مصداق مهمی از فساد اقتصادی که امروزه مشکل جامعه ماست بدانیم بجاست که تمامی زمینه‌های بروز آن و تأثیرات مخرب آنرا علاوه بر بخش‌های دولتی و با توجه به روند رو به رشد خصوصی سازی در کشورمان در بخش‌های خصوصی نیز به صورت علمی مورد بررسی قرار داد. بی تردید مقابله مناسب و اثربخش با فساد اقتصادی و بخصوص رشوه خواری از ضرورتهای کنونی جامعه ماست که می‌بایست با استفاده از راهکارهای مناسب در این جهت اقدام نمود و اما آثار سوء نهفته در رشوه خواری باعث شده است که تقریباً تمامی کشورهای جهان قوانینی را برای مبارزه با این پدیده شوم به تصویب برسانند و ارتکاب این عمل را در تنظیم قراردادهای داخلی و بین‌المللی و حتی در بخش خصوصی جرم انگاری نمایند. اهتمام جدی دولت‌ها و نیز تعیین مجازاتهای سخت و خوار کننده همگی نشانگر این مساله است که اثرات منفی این جرم مخربتر از بسیاری از جرائم دیگر است و از آنجا که قانونگذار همواره در صدد تنظیم روابط اجتماعی و جلوگیری از بروز معضلات در سطح جامعه با استفاده از ابزار قانون و مقررات می‌باشد لذا در طول برهه‌های مختلف زمانی نسبت به این جرم واکنش‌های مناسبی نشان داده و با تصویب قوانین و مقررات سعی در مقابله و کنترل رشوه خواری داشته است با این وجود به نظر می‌رسد که قوانین موجود به اندازه کافی از اثربخشی لازم در برخورد با رشاء و ارتشاء برخوردار نیستند. این عدم قابلیت از وجود برخی نقایص و ابهامات سرچشمه می‌گیرد که در قوانین تنبیهی و جزایی مشاهده می‌شود.

آنگونه که از مواد قانونی راجع به ارتشاء برمی‌آید جرم مذکور در صورتی تحقق می‌یابد که مرتشی از زمره کارکنان دولت و به تصریح ماده ۳ قانون تشدید مجازات مرتکبین ارتشاء اختلاس و کلاهبرداری جزء مستخدمین و مامورین دولتی و... باشد. مفهوم مخالف این ماده بیانگر این است که در حقوق ایران به خلاف برخی کشورهای دیگر کارمندان بخش خصوصی هیچگاه نمی‌توانند مشمول مقررات رشاء و ارتشاء قرار گیرند. برای اخذ و اعطای رشوه برای کارکنان بخش خصوصی

وصف مجرمانه ای وجود ندارد و در نظر مشورتی نیز که از سوی اداره حقوقی قوه قضائیه صادر شده است این موضع مورد تاکید واقع گردیده با این حال با توجه به رشد روزافزون و گسترش فعالیت‌های بخش خصوصی و روند رو به رشد خصوصی سازی به نظر می‌رسد تفکیک بین بخش خصوصی و بخش دولتی چندان روشن نبوده و امروزه بسیاری از وظایفی که به طور سنتی دولت‌ها متصدی انجام آن بوده‌اند به بخش خصوصی واگذار شده است. اموری مانند تامین آب برق گاز مخابرات و سایر خدمات عمومی و چنین به نظر می‌رسد که بررسی فساد و ارتشاء در بخش خصوصی نیز از ضرورت لازم برخوردار است و باید بدان پرداخته شود. چراکه بخش عظیمی از فعالیت‌های اقتصادی به ویژه در سال‌های اخیر بر عهده این بخش گذاشته شده است و دارای روند رو به رشدی می‌باشد. حال با توجه به اینکه علم حقوق علم اداره بهتر جامعه و مقابله با معضلات اجتماعی و حل آنهاست. لذا بجاست که در حوزه تحقیقی این علم بخصوص شاخه جزا و جرم شناسی به معضلات جدی پیش روی جامعه از جمله موضوع مد نظر این تحقیق پرداخته شود. تابلکه با ارائه نتایج آنها شاهد کاهش معضلات اجتماعی پیش روی باشیم. در این نوشتار نیز سعی بر آنست که پدیده ارتشاء در بخش‌های مختلف دولتی و غیردولتی از نقطه نظر دقیق فقهی و حقوقی مورد بررسی قرار گیرد و با توجه به آثار و پیامدهای آن بر جامعه و بررسی و مقایسه تطبیقی این پدیده شوم اجتماعی با سایر کشورها و قوانین و مقررات حقوقی آنها از صنف قوانین داخلی کاسته و بتوان نتایج مثمری در این مقایسه و پژوهش‌ها بدست آورد تابلکه راهگشای سیاست‌گذاران اجتماعی برای کاهش و اعمال شیوه‌های صحیح در جهت مقابله با این پدیده شوم اجتماعی باشد.

این نوشتار در قالب سه فصل انجام شده است. پس از مقدمه، در فصل اول کلیات بیان شده است در این فصل تا حدودی مفاهیم مربوط به رشوه و بخش خصوصی، تاریخچه، و بیان مفاهیم مشابه رشوه و تمیز آنها، و شناخت بخش خصوصی و جایگاه آن در نظام حقوقی داخلی و بین المللی تبیین گردیده است. در فصل دوم در ابتدا به قلمرو رشوه و طرح نظریات مختلف در این باب پرداخته ایم